

การวิเคราะห์โครงสร้างองค์กรและกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา
ขนาดใหญ่พิเศษยอดนิยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

มงคล ภาณุวานนท์

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุ๊กบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2549

ISBN 974-502-787-1

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าคุณฐิณีพนธ์ ได้พิจารณา
คุณฐิณีพนธ์ของ มงคล ภาธรธวานนท์ จบนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณฐิณีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมคุณฐิณีพนธ์

.....ประธาน

(ดร. ดิเรก พรสีมา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริพร นิยมศรีสมศักดิ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(ดร. ภารดี อนันต์น่านวิ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(ดร. ดิเรก พรสีมา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริพร นิยมศรีสมศักดิ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

.....กรรมการ

(ดร. ภารดี อนันต์น่านวิ)

.....กรรมการ

(ดร. สมศักดิ์ ลิลา)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับคุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณฐิณีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่...๑๖...เดือน...พฤษภาคม...พ.ศ. 2549

ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก
ดร.ดิเรก พรสีมา ผศ.ดร. สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ รศ.ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม ดร.ภารดี อนันต์นาวี
ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และสนับสนุนให้กำลังใจเป็นอย่างดีตลอดมา
ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม ดร.สุชาดา กรเพชรปานิ ดร.ศักดิ์สิทธิ์
ขัตติยาสุวรรณ ที่ได้กรุณาเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือ และขอขอบคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า
ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้คุณฐิณิพนธ์นี้ถูกต้องและสมบูรณ์
ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการอมรรัตน์ ปิ่นเงิน คณะครู นักเรียน และคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ที่ให้ข้อมูลและความร่วมมือ
ในการทำคุณฐิณิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบคุณ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวินวงศ์ และ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ที่อนุญาตให้ศึกษาต่อ ตลอดจนโรงเรียนกระทุ่มแบน
“วิเศษสมุทคุณ” และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ที่ให้โอกาสได้ศึกษาจนสำเร็จ
คุณฐิณิพนธ์

สุดท้ายนี้ ขออานิสงส์แห่งคุณฐิณิพนธ์ฉบับนี้ เทอแดพระคุณแด่บิดามารดา ครู อาจารย์
และเป็นหลักชัยของครอบครัวและลูกศิษย์ ชิตชัย ชนม์นิภา ภาครฐวานนท์ รวมทั้งขอขอบคุณ
ผู้ช่วยวิจัยและเพื่อนร่วมรุ่นนิสิตปริญญาเอก การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ รุ่นที่ 1 ที่มีส่วนร่วม
ทุกคนที่ทำให้คุณฐิณิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

มงคล ภาครฐวานนท์

46820197: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การวิเคราะห์โครงสร้างองค์การ/ กระบวนการบริหารจัดการ/ โรงเรียนยอดนิยม

มงคล ภาธรฐวานนท์: การวิเคราะห์โครงสร้างองค์การและกระบวนการบริหารจัดการ
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษยอดนิยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร
(AN ANALYSIS OF ORGANIZATION STRUCTURE AND MANAGEMENT PROCESS OF
POPULAR EXTRA LARGE-SIZED SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA) อาจารย์ผู้ควบคุมดูแลวิทยานิพนธ์: ดิเรก พรสีมา,
Ph.D., สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, Ed.D., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ก.ศ., ภารดี อนันต์นาวี, กศ.ด.
151 หน้า. ปี พ.ศ. 2549. ISBN 974-502-787-1

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาโครงสร้างองค์การและกระบวนการบริหาร
จัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษยอดนิยม โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Research) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Content Analysis)
การสัมภาษณ์ระดับลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกต
และจดบันทึก (Observation and Field - Note)

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างองค์การของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษยอดนิยมโรงเรียน
บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) มีการแบ่งงานทั้งแนวดิ่งและแนวราบ โครงสร้างอำนาจตามแบบ
การจัดโครงสร้างองค์การที่ดีเพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามรูปแบบการจัดโครงสร้าง ระบบราชการ
ของแมกซ์ เวเบอร์ (Weberian Model Bureaucracy) มีลักษณะการแบ่งขอบข่ายภารกิจสายงาน
บริหารจัดการเป็น 5 กลุ่มคือ กลุ่มงานวิชาการ กลุ่มงานงบประมาณและบุคลากร กลุ่มงาน
ส่งเสริมการศึกษาและกิจการนักเรียน กลุ่มงานบริการทั่วไป และกลุ่มงานสำนักงานผู้อำนวยการ
กระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนพบว่าเป็นการบริหารจัดการเชิงระบบแบบวงจรคุณภาพ
PDCA โดยมีลักษณะดำเนิน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1) การวางแผนของสถานศึกษา ขั้นที่ 2) การนำ
แผนสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 3) การตรวจสอบติดตาม ขั้นที่ 4) การพัฒนาปรับปรุงปฏิบัติงาน และยัง
พบว่ามีกระบวนการ การบริหารโดยทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน
มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ส่วนการกระจายอำนาจมีการกระจาย
อำนาจการตัดสินใจไปยังรองผู้อำนวยการและหัวหน้างาน

46820197: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ed.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: ORGANIZATION STRUCTURE/ ADMINISTRATION PROCESS/ MODE SCHOOL

MONGKOL PHATORNTUWANON: AN ANALYSIS OF ORGANIZATION STRUCTURE AND MANAGEMENT PROCESS OF POPULAR EXTRA LARGE-SIZED SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK EDUCATIONAL SERVICE AREA. DISSERTATION ADVISORS: DIRAK PHONSEEMA, Ph.D., SITTHIPHON NIYOMSEESOMSAK, Ed.D., PIRAT VONGNAM, Ph.D., PHARADEE ANANNAVEE, Ed.D. 151 P. 2006. ISBN 974-502-787-1

The purpose of this study was to explore the organizational structure and administration process of the popular secondary school Bodindecha (Sing Singhaseni) under Basic Educational Office of Bangkok, Area 2. It was studied by qualitative research and using the purposeful sampling, data collection by content analysis, in-depth interview focus group discussion, and observation and field – note.

The study revealed that the popular secondary school, Badindaja (Sing Singhaseni) divided their tasks for both vertical and horizontal lines from authority structure of Weberian Model Bureaucracy. The power structure was formal decentralization. In educational administration were composed of 5 parts: academic part, budgeting and personnel, education supporting and student activities, general service, and director offices. In the process of school administration, 4 steps as the qualification circle, PDCA were found; 1) school planning 2) doing the plan 3) following up by checking and 4) Acting for improvement. Finally, all stakeholders were partially involved in the school quality development. The making decision was decentrated to the vice-director and heads of staff.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
คำถามในการวิจัย.....	9
ความสำคัญของการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
กรอบความคิดในการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการศึกษา.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษขอนแก่น.....	15
หลักการ แนวคิด การจัดโครงสร้างองค์การ.....	15
กระบวนการบริหารจัดการศึกษา.....	27
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	34
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	45
งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	53
การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	54
การพัฒนาและเลือกเครื่องมือในการวิจัย.....	56
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย.....	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูล.....	63
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
4 ผลการวิจัย.....	66
การวิเคราะห์โครงสร้างองค์การ.....	66
ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา.....	74
เกียรติยศชื่อเสียง/ จุดเด่นของสถานศึกษา.....	74
สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา.....	77
การวิเคราะห์โครงสร้างองค์การ โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี).....	82
5 การวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการ.....	100
กระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบ.....	100
กระบวนการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	108
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
สรุปผลการวิจัย.....	122
อภิปรายผล.....	124
ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	133
ภาคผนวก.....	137
ภาคผนวก ก.....	138
ภาคผนวก ข.....	144
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	151

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการบริหารแบบควบคุมจากภายนอก	36
2 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	40
3 รายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	55
4 ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน	70
5 ข้อมูลเกี่ยวกับครู/ บุคลากร	71
6 ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณ	72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2 โครงสร้างสายงานหลักในโรงเรียน.....	21
3 โครงสร้างสายงานหลักและสายงานช่วยเหลือในโรงเรียน.....	22
4 โครงสร้างสายงานตามลักษณะหน้าที่ในโรงเรียน.....	23
5 โครงสร้างสายงานแบบเฉพาะ (Matrix) ในโรงเรียน.....	24
6 ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน.....	25
7 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานสถานศึกษาโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคลบริการจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	26
8 กระบวนการบริหาร.....	30
9 วงจร PDCA.....	33
10 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	65
11 ข้อมูลโครงสร้างการบริหารการจัดการสถานศึกษา.....	81
12 โมเดลโครงสร้างบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี).....	99
13 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ.....	117
14 โมเดล PDCA กระบวนการบริหารจัดการ บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี).....	121